„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 168. У Новоме Саду у среду 4. (16.) новембра 1881. ГОДИНА XVI.

ПОСЛЕ ИЗБОРА — ПРЕД САБОР.

Избори за српски народно-црквени сабор свршени су у свима епархијама српске митрополије, и с малим изузетком објављени су у овоме листу. Сад престаје потреба даљи расправа о избору, но дужност нам је да поглед бацимо на резултат избора. Радујемо се, да можемо обележити врло повољан резултат избора, који је знак и доказ будне свести народа, и залога доброг рада и сретног успеха на самом сабору.

Ма да разрешеном сабору није био рок истекао, државна је власт ипак потрудила народ на нове изборе, можда у нади, да ће избори по њој повољног кандидата поспешнији испасти. Но показало се, да двогодишња администрација није у стању била, свест народа замутити, или ослабити, да је глас епархија, који је могао до непосредног или посредног израза доћи, и глас толики и међу њима већи општина био глас народа, и да је саборски одбор био заиста веран израз народне свести.

Шат и државна власт дође до увиђења, да све експериментације, сви покушаји реакције у правцу стешњења праве народно-црквене автономије немају успеха.

Ако је влада, можда у очекивању, да ће избори по њеној и њеног кандидата жељи испасти, избор другог сабора наредила, то ће се сад показати: да ли ће влада, било да је после учињени промена праву вољу народа, било то сазнати хтела, да ли се права воља сломити и извити даде — ма и њој неповољно изражену вољу народа уважити, или ће се досадања политика и даље водити.

Сад је на државној власти, да покаже и нашем народу и свету: како она право народа на слободни избор митрополита-патријара, како ли право потврде државне власти у том погледу разумева?

Кад би се слобода избора у том састојала, да сабор изабере оног, који је влади најповољнији онда то не би била слобода избора.

Наклоност народна, поверење народно само су један разлог више, и тим би се дошло до цели, да са постигне задовољење народа српског у народно-црквеном животу.

Пријатељ народа и народно-црквене автономије, који је већ по свом положају и лојалан, и патриотичан, шта више, који је животом својим верност и домољубље своје показао, природан је кандидат народа.

Ми смо већ у наточ нашем политично-страначком интересу наговестили, или управо нагласили, да би задовољење народа српског на народно-црквеном пољу, и односно потврда избора народу пријатељског, народно-црквеној автономији наклоњеног митрополита-патријара већ и због самог положаја таког јерархијског поглавице од уплива било бар на меру политичне борбе, јер наша борба за народно-црквена права није борба, као што нас потварају, и наши црквени реакцијонари денунсују, средство за политичну опозицијону борбу, која на други лист иде, и од други околности зависи; него чисто борба за праву народно-црквену автономију; али ко ту потвору чини, ни је за то што то верује, него што се тим извињава поступак на политичном пољу, и што би наш напредак на народно-црквеном пољу свакако нашу народносну свест и просвету подизао.

С тога руку пружа мађарски шовинизам нашој црквеној реакцији, а ова — на жалост — ономе, да јој осигура своју што већу самовласт у цркви.

Време би било, да се сиђе с пута таки експеримената, покушаја. Народ, народност, име и вера остају народу на срцу, и немогу се из срца ишчупати.

Време би било, да се државна власт после толики распуштања сабора увери, да не иде друкчији сабор од народа српског добити, него који је поред поштовања земаљски закона и пријатељ свога народно-црквенога автономног права, и да је народ и сабор српски домољубив, али — родољубив.

Свест народа показала се на народном обзору јасна као сунце. И сунце има пега, али ти пега врло мало на сунцу српске народне свести има, и изчезавају пред сјајности народне свести избором сабора народне странке једногласном, или огромном већином гласова.

Ми честитамо народу српском на доказу тако јасне и сјајне свести народне. Тим је народ овостраног српства и пред осталим српством и пред светом образ свој осветлао.

Избрани сабор поздрављамо најусрдније са скором добродошлицом, у вери и нади, да ће сабор пред оним народом, који је народни образ пред светом осветлао, осветлати свој образ у законитој, али и озбиљној обрани слободе избора митрополита-патријара, и у опште народно-црквени автономни права.

ИЗБОРИ ЗА СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР.

Н. **У Старој Пазуви**, 30. окт. Обависмо јуче избор и испратисмо наше бираче; а данас се нера лаћам, премда нисам њему тако вичан, да вам слику нашег избора нацртам.

Од како је изборни ред у живот ступио, ово је четврти пут, да на биралишту бојак бисмо и свагда сјајно побједисмо; но овог избора једва живи остадосмо, што ни чудо није, јер је чета наши туркоса набубрила и са новим члановима порастла. Потурчи се голубиначки поп Стево, са својом чекрчеленком — сином Светиславом, негда нашим храбрим војником. Потурчи се и стари поп Шандор из Нових Карловаца у зло доба, на крају живота, да га клетва његовог народа отправи до гроба. Издадоше нас у последњем часу и она два војачка, који дадоше нам реч озбиљну. И јошт други, који незаслужују, ни да им имена споменемо. Једва са 10 гласова већине извојевасмо световног кандидата г. Косту Рајића; а са свештеничким кандидатом Стојшићем, на жалост и срамоту нашег среза — пропадосмо, но не са наше кривице, јер и он од нас превагно је са 10 гласова, али бадава, кад смо свезани са Карловцима, гди туркоси до 15. нов. још владају.

Старо Пазуво невиде никада таке љуте борбе. Свест народна у нашем срезу не беше никада на тако жестокој проби! Дух нашег родољубља никада неумори се тако, како јуче беше, те да нас поглед на наше челик-јунаке неразвесељаваше, и душа би нам клонула била. Притисак највећи, безочност највећа! Обадва турска кандидата на самом месту биралишта присутна, готово да нам на врат уседну. Поред тога сви плебаноши пренули и на ноге скочили, безазлени народ завели и на срамоту српскоме роду навели, пак ковач-кандидата истакли! Ма сви попови, осим јединог поп Максима Сланкаменачког, тог свестног и честитог, гласаше за ковач-кандидата и равна им по знању и схвећању брата.

Ох диван је то призор био! Кад народ виде, да му пастири у табор турски одоше, он прену, пак леђа својим плебаношима окрену, те сложно и весело, мирно и по реду под мудром и вештом управом свога председника г. Аце Натошевића, гласаше за своје народне кандидате Рајића и Стојшића.

Пред лицем целога народа српског, овим кажемо бирачима из Бежаније, Јакова, Бановаца, Батањице, Белегиша, Сурдука, Сланкамена, Нови Карловаца (Саса), Крчедина, Бешке, Чортановаца, Пазува, Голубинаца и Војке, слава вам и хвала, што поштења показасте, те вашим плебаношима леђа окренусте, а српском роду образ осветласте. Живили и хиљадили се да бог да!

Не треба прећутати, но јавно споменути и то, да не доћи на избор, несматрамо за неку грчку мудрост, но управо за кукавичлук. Пароси: бановачки, крчедински, чортановачки и попиначки остадоше код куће, а особито попиначки, Бошковић Паја, послао нам 5 бирача овејани туркоса, који нам нашег Стојшића срушише.

Сасанима (ново-карловчанима) особено признање изјављујемо, што под притиском ковач-кандидата и поп-Шандора стојећи, изабраше таке бираче, који сви сложно на народне кандидате гласаше неустрашимо. Слава им у име целог народа српског! Живили!

Политички преглед.

У недоскудици општих међународних догађаја свет се осврће на **Француску**, где се у овај мах врши чин, који значи консолидовање републике. То је промена владе, условљена потоњим изборима. Службени лист, „Журнал Офисјел“ донео је 30. окт. ову ноту: „Министри су председнику републике дали своје оставке, и оне су усвојене. Поверено им је, да воде послове, док им не буду наследници наименовани.“ Гревијев орган, „Пе,“ и „Репибл. Франс.“ потврђују, да је Греви Гамбети званично поверио мисију, нека састави кабинет. „Пе“ уверава, да је Гамбета одмах именовао председнику особе, којима је рад, какав портфељ да повери. Ма да је Гамбета имена својих избраника врло дискретно чувао, и пак је 12. окт. око по ноћи продрла из Јелисејске палате на јавност листа, коју истина још не можемо дефинитивном сматрати, али и пак врло вероватна изгледа. По њој би Гамбета поред председништва узео у своје руке и портфељ правосуђа, а за државног си подсекретара узео би народног заступника Валдек-Русоа, човека врло даровита и врло вешта говорника. Ђенерао Левал постао би војеним министром, а Фресине министром спољашњих послова и уза њ народни заступник и главни уредник „Репиб.-Франс.,“ Спилер, државним подсекретарем. Артур Ран примио би унутрашње послове. Бивши министар пошта, Кошери, и министар просвете, Жил Фери, задржали би своје досадашње портфеље. Народни заступник, Пруст, узео би лепе уметности; Рејнал, досадашњи државни подсекретар, министарство јавних грађевина, које би се тек створило; париски заступник и члан „републиканске уније,“ Ален-Тарже, трговину и пољску привреду. Леон Сеј постао би министром финансија и њима управљао без подсекретара, а адмирао Перон портфељ марине. То је, као што рекосмо, тек претходна листа, која међу тим може и дефитивно остати, јер осим Сеја и Кошерија, који су сенатори, и Ферија, који припада умереној левици, сви остали јесу чланови републиканске уније, странке, којој и сам Гамбета припада и на коју се највише ослања. Она је у једно и најјача нијанса републиканске странке у садашњој комори. До сад је јамачно већ коначно састављено ново министарство, али до нас још није допрла вест о њему.

Што се тиче **немачке канцеларске кризе**, „Н. сл. Пр.“ брзојављају из Берлина, да Бисмарко до краја прошлог месеца није поднео оставку. Веле, да је канцелар искао, да се распусти истом изабрани сабор, који се још није ни састао, па да се јасније апелује на народ, но што је до сад чињено, и захтевао, да му се даде пуномоћ, да може с папом преговоре свршити. То му се на меродавноме месту није одобрило, ни допустило, те отуда криза. Да ли је то све тако, то је тешко пресудити, али свакако је вредно прибележити, макар и као прост глас, зарад кронике наших дана. Међу тим потврђује се, да је Бисмарко у последње време збиља био болестан, боловао је од своје старе, невралгијске боље. По „Берл. Дневнику“ (Berl. Tageblatt) канцелар је већ окренуо опаклију, изабрао „благу чест,“ те се склонно, да покуша, не ће ли моћи с новим сабором излазити на крај. „Северонем. Оп. Нов.,“ познати орган бисмарков, покренуо је у једном чланку мисао, да се конзервативна странка боље организује, но што је до сад била, и да се почне купити „бисмаркова пара“ (Pfennig), као што су римокатолици купили и још купе „петрове паре“ (Peterspfennig), које су међу тим, као што ће бити опште познато, нарасле на големе своте и главнице. „Бисмаркове паре“ биле би као нека ратна благајница, из које би се набављала средства за војну с „напретком“ и „превратом.“(!!) Листу је том жао, што је та мисао баш онда поникла, кад је Бисмарко изјавио, е вољан је, уступити испред „незахвалности и погрде својих суграђана,“ очевидаца својих бесамртних дела. Полемишући с „Кол. Нов.,“ изјављује „Ђерманија,“ да центар саборски не ће да одбије снажну руку бисмаркову, која лечи од социјалних боља, али додаје, да се Бисмарко мора са свим проћи културне борбе, ако мисли, да у центру нађе потпоре. Добро вели „Нац. Цајт,“ ако Бисмарко збиља мисли захвалити, онда има само један начин, како да се мир и сталност у Немачкој осигура, а то је, да се постави слободоумна влада и распишу нови избори. Само тај захтев не би требало да је кондицијоналан, услован, него категоричан, одлучан. Из свега се тога види, да немачко јавно мишљење с бисмарковом оставком рачуна као с могућном ствари, али никако као са свршеним чином.

Како која година и дан, **несигурност у Угарској** личности и имања бива све ређи плод оне друштвене установе, што је уређеном државом називамо. Још никад и ваљда нигде није било толико крађе, отимачине, убиства уморства и сваковрсних преступа и злочина као ове године у Угарској. Кад се у сред престонице може однети са свог места и поробити — вертхајмова благајница, то је за исто зло; кад зликовац тако ређи у сутоњ, у 9. сах. у вече, кад је још све на ногама има кад и може да изврши нечовечно, зверско дело на читавој породици, да које поколе, које смртно озледи — читаво невероватно — деветоро душа (целу породицу некога Голда из Варпалоте, 10. октобра), — онда је то зло и наопако. Таки жалосни појави, који су међу тим веома учестали, дадоше повода јавноме мишљењу у Угарској, да мало озбиљније размисли о жалосном стању сигурности у Угарској. Кад већ сам „П. Лојд“ вели, да је то стање очајно, онда томе не треба коментара. Пре неки дан донео је „П. Напло“ на првоме месту у листу слику сигурности у Угарској, слику, од које се човеку читаво кожа јежи, кад је чита. „Морамо молити“, вели „П. Н.“ да се над читавом Угарском постави кр. комисар, не би ли свет похватао оне силне лупеже и убице, јер министар унутрашњих не може са државном полицијом, жардарима, жупанијским пандурима и повереницима сигурности да заштити мирним држављанима живот и имање. У један исти дан јављају за четир уморства и отимачине, из Сегедина, из Сентандрије из пештанске жупаније, из Абауја и из Дењечера из веспримске жупаније, Пре кратког времена уморен је у торонталској жупанији један трговчић, у Варполоти уморена цела породица, у Чабрендеку убијен судац. Збиља дражесне прилике! Преки суд проглашен у шомођској, у заланској, веспримској и мармарошкој жупанији, а надамо се, да ће скорим и у Пешти бити проглашен. Ако Пешта и не лежи у Бакањској шуми, али она се не ће постидети ни од којег харамијског гнезда, а од других вароши, где зликовци отимају, насрћу и краду, разликује се по томе, што у оним варошима, које нису у Азији, полиција похвата злочинце и уђе у траг покраденим стварима од вредности, у Пешти пак то обично не бива, јер ту харамије вуку полицију за нос. Цела романтика, што се налази у шилеровим „Пустахијама“, оживела је у Угарској новим животом и у народном (мађарском) погледу нашла је израза у разузданом животу „бећара,“ који без по бриге могу запевати на све стране, колико их грло доноси: „Бећар јесам, бећарски се владам“ и „Не бојим се никога, до бога,“ јер душа ваља, ништ их не ограничава у слободи им, ни закон, ни власти.“

„Пешт. Лојд“ о српском народно-црквеном питању.

У уводном чланку од 9. новембра расправља „П. Лојд“ наше народно-црквено питање. Тај чланак гласи:

„Тек што се у српским круговима пронео глас о највишој дозволи за сазивање српског црквеног сабора, где ће се пре свега предузети избор патријарха, а већ почеше странке врло живо агитовати. Пре неког времена налази се нека депутација свештеника те цркве у престоници, да код владе учини кораке за усвајање оних некад од нас довољно карактерисаних захтева српских клерикалаца. Ми не верујемо, да ће ти захтеви духовних

превратника (Umstürzler), који за љубав безусловног поповског господарења хоће да збришу све оне на законском основу грађене установе, и најмања изгледа на одобрење имати.

Из средине оних духовних реакционара произлази и најновије откровење, да српски црквени сабор, који ће се скорим састати, није редовни, него ванредни „изборни конгрес“, на ком дакле ни изборни ред од год. 1871 не може употребљен бити, него се мора бирати по наредбама терезијанске декларатории. Непосвећеним у те ствари изгледа као да је то мњење оправдано, јер статут за митрополитски избор год. 1875 није добио највише санкције. Па ипак је та дистинкција између „изборних“ и „расправљајућих“ сабора трошна и несталпа, шта више и одлучно противзаконита.

Па и за време пре декларатории (од год. 1779) нема разлика између „изборних“ и „расправљајућих“ конгреса никаква смисла. Та разлика налази се свакако у појединим актима, извештајима и сведоџбама разних дикастерија, референта, комесара итд.; али не постоји ни један меродавни владин акт, који би наређивао, да неки извесни конгреси могу само „бирати“ митрополита, а други опет само црквенске ствари „расправљати“. Да је било зајиста конгреса, који се бавише само са избором митрополита, то стоји; али из тога још никако не излази, да они не би имали и право „расправљања“, предпостављајући, да има неких предмета и да то допушта и влада и политично стање. Имамо довољних примера и из старијег и новијег времена, да су сабори сазивани били за расправљање црквенских и школских ствари, а при свем том није се предузимао какав нов избор или ново конститујисање за нужни избор митрополита; тако је то било године 1769, 1790, 1864/65, 1874/75 — дакле све до најновијег времена.

Кад је дакле пре терезијанске декларатории само **једна** категорија српских црквених сабора била позната, то онда та декларатория такође није створила две врсте тих конгреса, као што се то из 62. тачке увидети може. Осим тога потврђује та декларатория, да баш том једином конгресу и припада избор митрополита, као што то 3 тачка декларатории изјављује.

Од како је зак. чланак IX од године 1868 света угледао, не може у том погледу више никакве даље сумње бити. Тај законски чланак не прави ни којим начином разлику у црквеним конгресима и наређује на кратко, да ти сабори по својим статутима, који морају бити потврђени од Њег. Величанства, автономно управљају својим црквеним, школским и закладним стварима.

Али српска црква има баш с обзиром на састав, избор, конститујисање и делокруг сабора поред горњих законских наредаба још два од највишег места потврђена статута, а то су изборни ред и статут за организацију сабора. Онај изборни ред од год. 1872. прописује без разлике на свагдашњу радњу сабора изборне срезове и начин бирања саборских посланика. А статут за организацију додаје, како се тај изабрани сабор има да конститујише, на који начин има да води расправе и докле се његова компетенција протеже.

По зак. чл. IX: 1868 бирају се за српски црквени сабор 25 свештеничких и 50 световних, дакле свега 75 чланова. Епископи су „природни“ чланови сабора а патријарх је „рођени“ председник. Избор у варошима и изборним срезовима обавља се за све саборе, без икакве разлике, на тај начин, да сви бирачи свештеног и световног реда који право гласа имају, бирају заједнички како свештеничког тако и световног саборског посланика. Тај §. 39 изборног реда трн је у ову клерикалној странци и она се тужи, да је с тога свештенство своје старо засебно право заступања фактично изгубило; с тога иште, да се тај изборни ред уклони.

Ван сваке сумње је факт, да су световњаци мајоризовани према свештеничким бирачима; па можемо и допустити, да свештеници као „сталеж“ и имају посебних интереса и жеља; али при томе ваља много што-шта промотрити. Не узев у обзир, да 25 изабраних свештеника, осим тога и 6 владика, дакле 31 члан свештеничког реда свагда на конгресу удела имају, и да према томе свештенство ужива врло знатно заступство: ипак мора упасти у очи, што клерикалци дижу ту жалбу тек данас, како већ десет година постоји изборни ред; па та тужба о губитку њиховог „сталешког“ заступства у толико већма пада у очи, што се год. 1870 баш од **свештеничке** стране за тим ишло, да се усвоји мешовити начин избора. Тада сматраху клерикалци за згодан маневар, којим се хваставше, да ће од сад клир са народом заједно бирати. Свештеници рачунаху на свој моћни уплив у народу, по коме би у стању били, да изборима у своју корист управљају. А пошто су се они у свом очекивању преварили, то подигоше сад задоцњени и неумесни протест против изборног реда, који је од највишег места потврђен, и по ком је српски црквени конгрес од 1871. године већ по ново био сазван. Да ли би се они и онда тужили били, да им је испала намера, да могу изборе за конгрес по својој вољи управљати?

Како је од клерикалне стране покушано разликовање „изборних“ и „расправљајућих“ сабора неоправдано, излази на послетку најјасније и из статута за саборско организовање, који је 14. маја 1875. од Њ. Величанства потврђен. Јер у том се статуту говори само о оном конгресу, који се саставио у смислу зак. чл. IX: 1868 и по изборном реду од год. 1871. И том црквеном конгресу дано је по истом статуту право, да бира митрополита (§. 20. lit. A статута за организовање.) Да је то разликовање „изборних“ и „расправљајућих“ сабора, које су данас клерикалци опет без основе обновили, лежало у намери изборног реда од 1871 и статута за организовање од 1875, то би се у поменутим статутима исто тако изрично навело, као што се то збило на пр. у црквеном статуту грчко-источних Румуна, где се за сазив конгреса ради избора митрополита посебне уредбе чине. То пак код Срба није нигде и никад учињено, и **тако знаде редовни закон, као и сакционисани статути у српској цркви само за једну врсту сабора, ком у даном случају припада и избор митрополита** (односно патријарха).

Свака друга тврдња је партајски маневар а при том још хрђаво измишљен, који је кадар, да ово на жалост тако често потакнуто питање из нова замршује, и с тога спречава, да ствари не могу редован ток узети и да тамо не може наступити нормално стање, где су већ дуже од једног деценија партајске заћевице и себичност неизмерне штете проузроковале.

Из листова.

Под насловом „Митрополитско питање“ доноси **„Српска Независност“** од 29. октобра чланак, где приказује најновије стање, у ком се налази **афера српског митрополита Михајила.** Ради важности и разјашњења саме ствари доносимо тај чланак. Исти гласи:

„Јавили смо читаоцима, да су се архијереји наши држали црквених канона и своје заклетве до 24. ов. мес., и да су у суботу 24. ов. мес. одступили од канона и заклетве, признавши г. Мојсеја за законитог заступника архијепископа и митрополита српскога, што је епископ неготински, г. Мојсеј, у суботу 24. овог месеца, послао свима архијерејима и другим црквеним органима митрополије српске акт, у коме између осталога стоји од речи до речи овако:

За заступника његовог (г. митрополитовог) **постављени смо ми и сабором признати, као што гласи С№ 2 од данашњега“.**

Схватајући ове речи г. Мојсеја онако, како се по свима законима здравога разума имају схватити, и не сумњајући о истинитости њиховој, ми смо јавили својим читаоцима, да су архијереји напустили своје црквено становиште 24. ов. мес.

Међу тим, горе наведене речи, којима се г. Мојсеј послужио у свом акту, нису основане.

Нити је акт С№ 2 донет 24. ов. мес. као што г. Мојсеј вели, нити је у седницама саборским кад год било говора о том, хоће ли сабор признати г. Мојсеја за заступника митрополитова, или не.

Да би читаоци разумели право стање ствари, нужно је да их упознамо са током свију саборских седница и закључака у њима донесених за сво време од како је г. митрополит разрешен од управе па до данас.

Прва саборска седница била је у уторак 20 ов. мес. У тој седници прочитани су оригинални указ о разрешењу митрополитовом и о заступништву Мојсејовом.*) Онај указ, којим се г. митрополит разрешава од управе забележен је у протоколу саборском под С№ 1. Други указ, којим је г. Мојсеј постављен за заступника г. митрополита, забележен је под С№ 2. (Молимо читаоца да добро запамти ову С№ 2). Па како још није био дошао **никакав министарски акт**, којим би се спроводили прочитани укази, сабор је тиме закључио своју прву седницу.

Друга саборска седница била је у среду 21. ов. мес. У њој је г. Мојсеј прочитао сабору акт министра просвете од 20. ов. мес. Ц№ 1171, којим се позива г. Мојсеј да према указу прими управу митрополије српске и да предузме **„све кораке који су за извршење указа потребни“** Овај министров акт ушао је у протокол саборски под С№ 3.

Услед овога акта министарскога, у коме се ништа не говори о узроцима разрешавања митрополитова од управе, сабор је једногласно закључио, да се у овом поступку владином огледа понижавање архијерејског достојанства, па је **одмах** написао министру просвете писмо, у коме је у главноме речено, да:

Сабор архијерејски са дубоким сажаљењем увиђа, да тиме положај архијереја постаје илузоран и бесправан и да отачаствени архијереји налазећи се на тако пониженом и бесправном положају не могу са достојанством вршити своје тешке дужности, које имају према цркви и према држави. Услед тога отачаствени архијереји сви једногласно нашли су да им није могуће и даље остати на управи поверених им епархија, као положајима, који су сада оглашени као бесправни.

Овако писмо потписала су сва четири епископа: Мојсеј, Виктор, Виђентије и Јеровим. Тим је закључена седница саборска.

У четвртак 22. октобра министар просвете одговори архијерејима, да се „влада за суђење г. митрополита Михајила није обратила архијерејском сабору за то, што кривица његова није улазила у компетенцију сабора, који је пр. 93. т. 12. зак. о црк. власт. позван да суди архијереје само у њиховим архијерејским дужностима. Односно архијерејског положаја министар се у том одговору свом изразио, да је питање о правном положају гг. архијереја влада схватила онако, како је оно уређено садашњим законодавством, и да влада не само што жали што је по законима такав (т. ј. бесправан), него је и вољна и потпуно решена, да га на првој сесији законодавног тела попуни и уреди.

Архијереје је изненадио тај одговор министров па су у петак 23 ов. м. написали писмо министру просвете, у коме су изјавили, да је сабор по дубоком и савесном расматрању овога предмета а са тешком жалошћу нашао, да и ако висока влада држи права и положај отачаствених архијереја за неправне то ипак сам сабор и чланови његови не могу од своје стране порећи и поништити права, која су им црквом и државом осигурана била. Услед чега архијереји престају од сваког даљег дејствовања како у сабору, тако и у својим епархијама.

Овакво писмо, потписано од стране свих епископа, послато је министру просвете у 10 и по часова пре подне у петак 18. ов. мес. У 11 и по часова био је у митрополији министар Гарашанин, који је, узгред буди речено, са Новаковићем и пре тога сваки час летио у митрополију. У 12¼ час, одвезао је Гарашанин епископе у министарство спољних послова. Из министарства су тек око 2 часа по подне изишли и епископи и министри. Шта се за то време радило у министарству, ми за сада не знамо у свима појединостима, али као јамачно знамо:

1., да су и министри и епископи тога дана ручали код својих кућа неколико сати доцније него обично;

2., да се епископи нису ни па што потписивали у министарству;

3., да је влада вратила архијерејима оно друго саборско писмо, које је тога дана, као што смо поменули, послато било министру просвете и којим се јављало о том, да архијереји престају радити у сабору и епархијама, и на послетку,

Да архијерејски сабор није донео **никакве, апсолутно никакве** одлуке, којом би се уништила не само она одлука од 21 Октобра, на коју је министар одговорио 22. октобра, него ни она, коју влада није хтела примити.

После овога и оваковога рада, г. Мојсеј је почео заступати митрополита. Одмах је написао акт свима епископима и својим потчињеним органима, да се место митрополита Михаила помиње у цркви епископ Мојсеј; и у томе акту, рекао је, да је сабором признат 24 ов. мес. за заступника митрополитовог као што гласи С№ 2.

Но како овај распис није основан на одлукама архијерејског сабора, то су, као што поуздано чујемо, епископ ужички, г. Виђентије и епископ шабачки, г. Јероним, уложили протест поменувши, да је акт С№ 2 донет 20. а не 24. Октобра, и да смисао тога акта никако не може констатовати канонског признања Мојсејевих права на заступништво од стране сабора. Поред протеста, г. Јероним је изјавио, да питање о канонском признању Мојсејевог заступништва треба да дође пред архијерејски сабор, **који о томе није до сад никад ни већао.“**

„Восток“, руски политични и књижевни лист, у свом 135. броју пише:

„У последње време нама непријатељски немачки листови не престају изјављивати, да је свршетком последњег руско-турског рата 1877—1878 г. крај учињен великој мисији (позиву) Русије на истоку, и да ће после образовања кнежевине Бугарске и раширења граница Црне Горе, Србије, Румуније и Јеладе природни ток живота и даљег развитка тих народа њима улити уверења, да им не остаје друго него потчинити се аустријској хегемонији (господарству) и за увек заборавити на Русију.

Држећи за сувишно, да тумачимо прави смисао ових изјава, које су тако очигледно опровргнуте догађајима последњих година и позивајући се на то, да смо ми не једанпут у своме листу обелоданили аустријске сплетке на истоку, ми ћемо сада да се зауставимо само код једне ствари, која би ваљало да се изврши. Ова је ствар у толико жалоснија за православно хришћанство, што она и даље траје беспрекорно, а још компромитује (срамоти) руски престиж (углед) на балканском полуострву. Ми под овом ствари мислимо право даљег бављења аустријске окупацијоне војске у Босни и Херцеговини, која се с допуштењем Русије већ толико време тамо налази, да умири те земље, а ни у овај мах још не мисли, да иде одатле. Важ-

*) Указе те донео је био још у недељу сам министар Новаковић, без свакога акта и предао их лично г. митрополиту и г. Мојсеју.

ЛИСТАК.

ЦРТЕ ИЗ ЖИВОТА ЕДИЗОНОВА.

(Наставак.)

У велим варошима је имао много посла у штампаријама, где је свој најважнији еспап, новине, куповао. — И ту је све загледао, испитивао и огледао; па ипак га нико не омрзну; напротив, због неких услуга јако га заволеше у штампарији „Detroit Free Press“. — Беше једном овде на 150 кила старих слова на продају. — Едизон их буд зашта добије, однесе их у своја пртљашка кола, набави си временом још неке уз то потребне ствари и тако претвори своја (и онако већ вашарски сложена) пртљашка кола у редакцију, накладу и штампарију неких нових новина.

За цело беху најчудноватије новине на свету, ове Едизонове, које је он крстио „Grand Trunk Herald“. — Едизон им беше оснивач, уредник, сарадник, штампар, коректор, експедитор, једном речју, цело новинарско особље беше у њему самоме оличено. Grand Trunk Herald беше у пуном смислу речи „**један лист**“, то јест **један** лист хартије, с једне стране наштампан. Слова је на артију четком снимао („бирштенабцуг“) и тако их путницима „**тазе**“ давао. — Новине, штампане на најбржем трку жељезничком — јесу зајиста оригинална досетљивост младог Едизона, које му и прилична прихода доносити стадоше.

Но неки несретни случај помрси му рачун и упропасти његово журналистичко подузеће. — Паде му неко стакоце са фосфором, разби се, а пламен захвати све ствари, баш кад је Едизон лично путницима новине раздавао. Кондуктер којекако угуши ватру, но у оној забуни а и љутини побаци све хемикалије на поље, а кад је већ у бацању био, онда оде и цела штампарија за хемикалијама. Уз то добије још и Едизон добру порцију и буде кажњен.

Па и са другим неким новинама не беше боље среће. — Родитељи су му живели — као што напред споменух у Port Huron-у. И ако је само на краће време могао родитеље походити, отпоче ту издавати шаљиви лист „Paul Pry“ у којему је немилице износио на видик све локалне шкандале. Неком овдашњем грађанину беше тај лист већ на врх главе изишао и науми, да се уреднику, Едизону првом приликом освети. Ухвати Едизона баш некако на обали, зграби га преко среде и за јаку и врже га без околишења у воду. Едизон истина исплива сретно па обалу, али се и завери да неће више шаљиви лист издавати.

У место писања памфлета, одаде се много племенитијем занимању; за време свог кратког боравлења у родитељској кући, а из своје малене имаовине склопи он себи једну телеграфску станицу; за јевтин новац скупи он од дечурлије разбијених ловаца, стакала, метални парчади и из њих састави електричну батерију. Па и остале нужне апарате и спроводну жицу направи својом руком. Ово већ не беше играчка, но права и озбиљна предходна студија на оном пољу, које ће он својим изналасцима толико обогатити.

Како је научној забави овој само своје слободно време посветити могао, мораде се бринути, како ће си што више времена уштедити. Родитељска кућа у „Port Huron“-у беше 20 минута од жељезничке станице удаљена; влак је баш увек нуз њу пролазио пре но што би у станицу приспео. Да би се са ових 20 минута користио, направи Едизон баш преко пута своје куће, а одмах уз жељезничке шине велику гомилу песка тако згодно, да је сваког дана (у највећем жељезничком трку) из вагона на ту гомилу песка искакао и у своме дому за 20 минута на телеграфији радио. — Што при том опасном скакању из вагона никакве несреће недопаде, беше више среће нег вештине.

Тај влак, у којему је Едизон своју индустрију терао, задржаваше се у вароши Detroit-у редовно по неколико часова. Да му не би ови скупоцени часови на празно прошли, прибави он некако вешто себи приступа у варошку библиотеку, у којој је одпочео читање на неки ванредно особени начин. Нешколованом, но за науком ванредно жудном младићу Едизону изгледаше, да је **свака** књига саставни део људског знања, те да неби ништа од овог научног блага пропустио, држаше у својој младићској наивности за најпаметније, да целу целцату библиотеку, од почетка па до свршетка прочита. Отпоче са најдоњим оделењем дивно увезаних фолијаната, те тако успе до пет метара дужине у библиотечким рафовима. Прочитао је између осталога н. пр.: и Burton-ову **анатомију меланхолике**, Uré-ов **научни речник** и Principia Њутнова! На срећу му примети овај каламбур библиотекар, растумачи му његову лудорију и упути га на књижевна дела, њему за употребу као природослову, хемичару и механичару нужна.

Тако су нашем „train-boy“-у, Едизону пролазиле године врло пријатно. Али неможе се целог века тако остати. Отац хтеде сина каквом занату изучити. Покушавао је Едизон да изучи ципеларски занат, али га на брзо остави; тако је и друге занате огледао и одмах напуштао, враћајући се увек свом првобитном занимању продавања новина и јестива у вагонима. Ни један посао, за који би само обична механичка радња — а без мозгања — требала, није му годио. — Неки ванредни случај упути

ност ове ствари у толико је већа у садање време, што су сада сви чланци берлинског уговора, овако или онако, своју практичну примену получили, те подстакли нов политични живот у државама балканског полуострва. Главна цељ аустријске окупације, као што је познато, била је, да се побољша административно и економно стање Босне и Херцеговине, које је турска управа онако уназадила. Поверавајући суседној држави привремену судбу тих несретних земаља наша (руска) влада, верна својој традицијској политици заступања православних народа на истоку, веровала је у искрене намере Аустрије, мислећи, да ће ова олакшати положај тих земаља. Она је најмање сумњала, да ће аустријска влада машати се земаља, које нигда нису припадале Аустрији, но су свагда чиниле једну од артерија (главних жила) српског државног организма, и спајање с овим је Аустрија требала приправити уважајући народну српску управу, онако, како је Русија учинила у полусамосталној Источној Румелији, из које је руска војска одмах изишла, чим је реда начинила . . .

У интересу је дакле како православног српског народа тако и државног достојанства Русије, да се једаред озбиљно и безодвлачно реши питање о томе. Од предавања тих земаља њином историјском власнику зависи и опште благастање истока."

Привремени закон за Босну и Херцеговину.

По званичном „Сарајевском Листу" доносимо главнија наређења од тог закона.

§. 1. Сви за обрану способни босанско-херцеговачки припадници дужни су на обрани земље, као и државе која истом управља, и њој заштиту и сигурност пружа, особно суделовати.

Начин, на који се обранбеној обвезаности удовољити има, и у којим случајевима се дозволи ослобођење од исте, уређују следеће установе.

§. 2. Војна обвезаност почиње 1. јануара оне календарске године, по грегуријанском рачунању времена, у којој војни обвезаник наврши 20. годину живота.

§. 3. Способност за војну службу зависи од потребите душевне и тјелесне способности, код најниже телесне мјере од 155·4 цм.

§. 4. Редовита дужност службене обвезаности увршћених траје:

а) три године у линији,

б) девет година у причуви.

Вријеме службе почиње даном уновачења.

§. 5. Они војној дужности подвржени, који додуше нису способни за праву ратну службу, али су врсни за ина дела ратне сврхе, која су примерна грађанскому њиховому звању, могу се у ратно доба до довршене 32. године потегнути на такова дела.

§. 6. Упорабљење оружане силе, састојеће из босанско-херцеговачких припадника у мирно и ратно доба, зависи од заповести Његовог ц. и кр. апостолског Величанства.

Устројба исте уредиће се особитом установом.

§. 7. Часници свих степена биће наименовани од Његовог ц. и кр. апостолског Величанства.

§. 8. Оружана сила попуњује се:

а) кроз добровољни уступ (§. 9.)

б.) кроз редовиту ставњу (§§. 14., 15.. 18. до 21.)

§. 9. Добровољно може у оружану силу сваки босанско-херцеговачки припадник ступити, који има способност полаг §. 3. истог закона и стоји у доби од пуних 17, а највише 36 година.

Добробољно не могу ступити они, који су због почињеног злочинства или прекршаја, провлазећег из жудње за добитком казњени били.

Малолетницима треба за добровољни уступ приволење од оца или штитника.

Добровољцу се допушта да може изабрати чету у којој жели служити, предпостављајући да за исту добровољац и способност поседује.

§. 10. Од дужности у оружану силу ставити се, ослобођени су, те нису овом закону подвржени:

а) сви, који спадају у добни разред 1858. и у старије добне разреде, било, да су исти обранбену обвезаност по бившим законима за Босну и Херцеговину сасма или деломице испунили, или к истој до сада ни потегнути не бијаху;

б) они премда млађег добног разреда, који су пре прогласа овог закона у турској редовној војсци служили, или у то време у таковој још служе.

§. 11. Од дужности у оружану силу ступити, ослобођени су стално:

1. Редовни свештеници и духовни пастири свакe законито признате цркве и верозаконске дружбе, код мухамеданаца молахи и служећи шеријатски судци, мудериси, који редовна предавања држе, испитани имами и хатиби, ако врше особно свештеничку своју службу, за тим шехови.

Самостанци (калуђери), који нису зарећени за свештенике и дервиши, имаду право на ове погодности само онда, ако су пре проглашења овог закона у самостан примљени.

2. Постављени лечници, живинари и лекари, који са дозволом земаљске владе своје звање у земљи врше.

3. Учитељи, код мухамеданаца хоџе, који су у том својству усљед школског звања на пучкој учиони намештени.

Изгубе ли ти војној обвезаности подвржени своју духовну част, или оставе свештеничку службу, или своје звање као лечници, живинари, лекари и учитељи, тад су подвржени војној дужности, а после довршеног 4. добног разреда, причувној дужности до навршене 32. године.

У тачки 1. назначени, војној обвезаности подвржени, не требају особно доћи пред поверенство ставње, ако пре почетка редовне ставње докажу наслов опроста код окружне власти, која споразумно са попунидбеним котарским заповедништвом врху тога одлучи.

Иначе, као и у случајевима тачке 2. и 3. одлучује о сталном опросту ставно поверенство.

Проти овом наласку може се уток уложити на земаљску владу, која врху истог споразумно са главним заповедништвом одлучује. Буде ли налазак потврђен, тад нема више места даљем утоку.

После уновачења настале околности тачке 1., 2. и 3. темеље право одпуста из војништва. (§. 29.)

Ако желе такови војној обвезаности подвржени у случају рата у њиховом својству службовати, наименују се као војни духовници, лечници, живинари и лечници у причуви.

§. 12. (говори о томе, ко су опроштени од службе у оружаној сили. Те установе истоветне су са дотичним установама Аустро-угарског обранбеног закона.)

§. 13. О дужности у оружану силу ступити, ослобођени су привремено (као и у дотичном Аустро-угарском обранбеном закону).

§. 14. Редовита ставња бива сваке године у времену од 1. марта до конца априла.

§. 15. Стављање момака војној дужности подвржених и под један ставни котар надлежних бива по политично-војничком поверенству.

Свиколици младићи, рођени од 1. јануара до 31. децембра једне године по грегоријанском рачунању времена, сачињавају укупно један добни разред, који се по години рођења означује.

К ставњи су четири добна разреда обвезана.

Војној обвезаности подвржени добни разреди означени су по години рођења почам од најмлађег као I, II., III. и IV. добни разред.

Предведени момци, који су пронађени способним за војну службу, имаду се по реду добних разреда и по жребном броју до покрића потребе попунења уновачити и појединим четама, за које су највише способни, придоделити, те ваља при том жељама стављених по могућности удовољити.

Очитује ли се који војни обвезаник, да се одриче погодности жребног броја, тад му је безусловно дозвољено изабрати чету ограничену у четимичној распорезби, ако способност за такову има.

Они војној дужности подвржених првих 3 добних разреда у сваком поједином ставном котару, који иза покрића потребе попуњења преостају, имаду се као сувишни војни обвезаници до ближње ставње кући пустити, и тек сувишни 4. добног разреда у причуву са службовном обвезаношћу до навршене 32. године уврстити.

§. 16—22. садржавају правила о новачењу.

§. 23. Сваки војној дужности подвржени, који је код редовног новачења уновачен, може за три месеца, рачунајући од дана уновачења под следећим условима ставити заменика, да удовољи војној служби (§. 4.) коју сам вршити има:

1. онај кога заступа морао је стајати у погодности жребног реда,

2. од заменика захтева се следеће:

а) да он или по §. 10. ни једној обвезаности тога закона подвржен није, или

б) у 4. добном разреду војној обвезаности удовољио јест, а није био нити уврштен нити опрошћен. У оба случаја а) и б):

в) да није навршио 32. годину живота,

г) да је босанско-херцеговачки припадник и да одговара условима стављених по §. 9. тога закона о добровољном уступању.

д) да допринесе сведочбу котарске области, да није потребан за издржавање своје обитељи, те се и узети може, да та неопходна потреба наравним течајем ствари настати не ће:

3. На договоре, особно-правне нарави, на које се темељи замена, не узима уплив ни војничка ни политична област, само се имаду дотични уговори код котарске области склопити и предложити.

4. Има ли заменик добити тек течајем службовања какову ствар вредноће, или коју своту новаца, онда се има предложити погођена свота новаца доказница врху ствари вредноће или обвезница.

5. Задовољи се тим условом, онда се има заменик на време на које је онај, кога заступа држан, уновачити и буде последњи кроз то опроштен од своје службене дужности, изузев у тачки 8. наведеног случаја.

6. Доказнице и вредноће, што но су по тачки 4. положене, имаду се у благајни владе положити, те јамчи за исте ерар.

Заменик ступа:

а) ако је на свеопће време службе уновачен, чим доврши линијску службу, у посед половине погођене ствари вредноће, дочим му од друге половине, као и ако је

б) само на време службе причувне уновачен, од целе ствари вредноће по трећи део по довршеној 3., 6. и 9. години причувног службовања припада.

Камате што но може бити одпадају од положене вредноће имаду се заменику исплатити.

7. Одпад заменика усљед смрти или отпуст из војништва због неспособности за службу има се у обзиру на права, стављена по тачки 6. равно држати са испуњеном целом војном службом.

Друкчије је заменику војни допуст само дозвољен, кад настану одношаји §. 13. овог закона али опет остане одпуштен заменик дужан кроз остало време службовне обвезаности доказати, да опстоји свеудиљ наслов отпуста.

Угасне ли исти, биће заменик опет у сталеж по години свог новачења примљен.

Прекинуто време службе броји такођер и у погледу на исплату ствари вредноће у његову службовну обвезаност (тачка 6.).

Обитељске околности заменика, које би темељиле право на одпуст из обитељских обзира, ако су постојале за време уновачења истог, имаду се сматрати као да их не бијаше, те се и у опће тај одпуст само онда одредити има, кад нема двојбе о том, да се за време уновачења није могло предвидети, да ће право истог настати.

8. Буде ли заменик бегунцем или постане кривцем самоосакаћења, изгубиће право на ствар вредноће, што но лежи на његову корист у благајни владе.

У случају бегунства има се положба оном повратити, који је замењен био, а исти ступа у службовну обвезаност, коју заменик још испунити имаде, не буде ли, да нађе још на време исте, — по предидућим означајима — заменика; у случају самосакаћења пропада положба за војни ерар.

§. 24.—27. говоре о томе, који се војници док су у активној служби, смеју женити; коме се зарад наука може одгодити презентна служба; који могу бити примљени у образовање тако званих причувних часника; ко може за време рата остати у својој грађанској служби.

§. 28. Линијској службовној дужности подвржени, а у активној служби неналазећи се момци, који немају право на опрост од презентне службе, расположени су за време те линијске службовне обвезаности свако доба за војну службу.

Причува биће кад треба, само на заповед Његовог цес. и кр. Апосолског Величанства на активно службовања позвана.

Ако треба, да се причува само делимице на активно службовање потегне, онда има се то по реду годишњих течаја, почев од најмлађег збити.

Од часа, чим буде причува на активно службовање позвана, угасну подељене погодности у погледу удовољства активној служби за време мира.

§. 29. Пре навршене дужности службе не дозвољава се одпуст;

а) ако је било новачење протузаконито,

б) кад настане неизлечива неспособност за службу,

в) кад настану околности, које закључују право на стални или привремени опрост (§§. 11. и 13.)

г) после стављеног заменика. (§. 23.)

Коме је кроз протузаконити ставњу без властите кривње штета нанешена, просто му је, проти оној особи, која је ту незаконитост починила са злом наканом, одштету тражити.

За решење о одпусту из војништва властно је главно заповедништво, у случају тачке а) и в) у споразумку са земаљском владом.

Где обитељски или поседовни одношаји уновачаног момка не одговарају потпуно условима војничког одпуста, те ипак заслужују особита уважења, може дозволети војна област поделење допуста за становито време или трајно и то увек само у мирно доба.

§. 30. Премјештање из линије у причуву уз придржај частних степена, за тим одпуштање из причуве по измаку рока, установљена за сваку ову врст службе, бива концем децембра сваке године, у време пак рата бива то премештање односно одпуштање истом на заповед Његовог цес. и кр. апостолског Величанства.

Поводом премештања у неактивни одношај, или одпуста након довршене службене обвезаности, добије дотичник изказницу.

§, 31. Сваки частник, који је као такав најмање годину дана активно служио може у време мира на властито захтевање уз обуставу сталних берива у причуву премештен бити.

§. 32. Частник, коју се је добровољно одрекао своје части, или који је лишен исте, није кроз то прост од испуњавања принадлежеће обранбене дужности.

§. 33. Сваком, који је принадлежећу линијску службену дужност довршио, и о којем се види, да би за презентну службу пробитачно било задржати га, биће дозвољено, активну службу за време причувне дужности, и даље од године до године наставити.

Материјалне погодности за подчастнике, који на овај начин и под ови услови добровољно даље служе, уредити ће се посебно.

§. 34. Подчастници, који су 8 година а од ових барем 5 година као подчастници активно служили и добро се понашали, добивају тим право, да буду смештени у јавној служби, или код подхвата, берући подпору од земље.

Извршба ових установа уредиће се особитим наредбама.

§. 35. Они, који у активној служби стоје, подређени су војничким казненим и заптним прописом, али гледе њихових грађанских одношаја, који се не протежу на војничку службу, остану под грађанским законима и областима.

На трајном се допусту налазећи, затим причувници, који не стоје у активној служби, подчињени су у свим њиховим грађанским, као и у казненим и редарственим одношајима, грађанским судовима и областима.

Означивања, потребна за вођење очевидности борављења именоватих, војној дужности подвржених особа биће са проведбом овог закона установљена.

Сви изван Босне и Херцеговине одсутни частници и момци неактивног одношаја, дужни су чим путем јавности дозиаду, да се оружана сила ових земаља спрема, непочасно вратити се у домовину и ставити се на располагање, не чекајући посебне какове позивнице.

§. 36. Закон овај ступа с даном проглашења у крајепост.

Нови Сад, 3. новембра. „Видело" — lucus a non lucendo — одговарајући у свом 131. броју „Српској Независности" у ствари промене у јерархији у Србији, дотиче се и „Заставе", рекав: „И „Застава", која се против тамошњи калуђера бори потпуно у смислу нашем, наједанпут се поклерикарила, ваљда да јој се не би рекло, да је изневерила Лазу Костића."

Незнамо, како би се у опште могло говорити о положају Лазе Костића спрам „Заставе", у ком би о „изневерењу" ове могло говора бити. Ако пак „Видело" при том „алудира" на ту околност, што је и „Српска Независност", којој је уредник Лаза Костић, донео чланак о тој ствари, па је бајаги „Застава" хтела томе повладити, то примећујемо, да је први чланак о тој ствари у „Српској Независности" изишао 20. октобра а „Заставин" чланак 23. октобра; кад се узме, да ми овамо београдске листове обично четврти дан добијамо, а да лист од 20. октобра није никако могао доћи тако рано, да се усљед тога чланак саставити, сложити и штампати може за 23. октобар, то је очевидно, да писац чланка у „Застави" није могао имати пред собом чланак „Српске Независности."

Не боримо се ми овде против калуђера у смислу „Виделовом", а најмање потпуно. Ми се боримо противу оруђа државне власти у јерархији, и за народно-црквену автономију народа и према јерархији и према државној власти, и ми смо баш и овде глас подигли противу ма и завијеног збачења митрополита и постављања „администратора". Нема дакле ни у том ни саме сличности између па-

---

га на телеграфију, коју је још из детињства свом страшћу љубио.

Малени синчић штационог управитеља у Port Clement-у играше се без ичијег надзора на жељезничкој прузи у сред шина, баш кад нека локомотива муњевитом брзином правцем на дете појури, које за опасност ни не сањаше. Машина беше вајвише 20 метара удаљена, када Едизон, који се случајно у станици десио, опасност примети. Док длан о длан, Едизон је већ скочио међу шине, десницом бебицу зграбио и брзо преко шина прескочио, те себе и детенце у толико спасао, у колико му је локомотива стражњи део капута очешала.

Управитељ штације из благодарности храброме избавитељу, даде га изучити подпуно телеграфији и прибави му и таково чиновничко место.

И ако вештини Едисоновој нико приговорити не могаше, ипак је своју службу до зла бога трајаво одпрајао. Никада не могаше он своју трајну пажњу поклонити овој сасма механичкој мавипулацији, него је непрестано размишљао о поправкама у телеграфској струци и више пути у то задубљен, не примети, да га са оближње станице зову и опомињу.

Следећи догађај показује његову умну досетљивост. Из Port-Huron-а иде кроз језеро кабел (телеграфска жица у води) преко у варош Сарниу. — Једном лед прекине овај Кабел, те се не могаше у оближњу, преко језера на обали лежећу варош Сарниу ништа брзојављати, а од силна леда не могаше се кабел оправити. — Едизону паде нешто инђениозно на ум, те науми, да свезу ипак успостави, ма и на друкчи, звучни, (акустични) начин. — Намести локомотиву баш језеру уз обалу и удеси је, да у опредељеном ритму (такту) звиждуће. — Повторавао је сваких пет минута овај сигнал, који се у Сарнији морао чути и са честа опетовања пажњу на се привући. Тако је вешто и одмерено то звиждање удесио, да су уза кратког звижда дужа звиждукања наизменично мењана као оно тачке (кратко) и потези (дугачко) при брзојављању. — Едизон је дакле сада баш у истини сваким кратким звиждом заменуо тачку, а сваким дужим звиждукањем заменуо потез; а почем је у телеграфији цела азбука из самих тачака и потезова састављена, то је и Едизон, овоме слично опима преко „презвиждао" (у место претелеграфисао): „Сарнијанци, разумете ли ме"? Преко обале су ово на брзо схватили и разумели и истим начином одговоре (звиждањем локомотиве). Док се год кабел не надвеза и не оправи, дотле су се ова два места једнако парном звиждаљком довикивала, а што је опет у неку руку телефонија.

(Наставиће се.)

ше и „Виделове“ борбе. „Виделова“ је борба спрам митрополита политична, и то партајно пристрасна.

НОВИЈЕ.

— Велику сензацију прави, што је вице-гувернер Аустро-угарске банке, Лукам, дао оставку, што се није слагао с управом, која по његовом назору није добра. Лукам је био тако рећи душа Аустро-угарске банке.

— Српски посланик у Цариграду, Јеврем Грујић, обратио је по налогу своје владе Порти на ново пажњу на то, да на српској граници према Арбанији несигурност влада, те искао од Порте, нек Арбанасима стане на пут, да не упадају на српске области, не би ли се једном српско становништво умирило, које Арбанаси својим насртајима непрестано узнемирују.

— Како „Уг. Пошта“ из Букурешта дознаје, онде је 30. пр. мес. сједињена опозиција држала седницу зарад подунавског питања. Седница је била врло бурна. Једни се изразише за то, да се Аустро-Угарској попушта, но други, и то самостална либерална странка, говораху за то, да се по што по то ваља одупрети. Због тога се не могаше конференција сложити. Главни противник Аустро-Угарске у том питању, Коголничан, није био на конференцији, али се извинио, што није могао доћи. У то доба конферисао је на име с Розетом, министром унутрашњих.

— Како из Цариграда јављају, Порта је својим заступницима по страним дворовима наручила нека силама пријаве, да градови у бугарском Подунављу не само да нису порушени, а у смислу чл. 11. берлинског уговора требало би, да јесу, него још да су јако наоружани. Тако је између осталог рушчучки градић, Левант-Табија, пун оружја, ратне опреме и крупових топова, а скоро је у Рушчуку једна касарна сагрђена, у коју може стати преко 400 људи. Порта дакле налаже својим заступницима, нека пораде, да силе у Сретцу живо настоје, нека се чл. 11. берлинског уговора већ једном изврши.

— Из Петрограда јављају, да ће Гирс за који дан поднети оставку, но да још није извесно, хоће ли га Игњатијев одменити.

— О саставу новог француског министарства јављају „Н. сл. Пр.“ из Париза, да до 31. пр. мес. после по дне ствар још није била свршена. Међу тим, преговори су овако текли. Како је Греви поверио Гамбети, нек састави нов кабинет конферисао је овај са Жил-Феријем, који се није показао вољан, да уђе у ново министарство. Највише је требало времена за конферисање са Леоном Сејем, јер међу њим и Гамбетом било је разлике у мислима, како што се тиче опште политике, тако и садашњих финансијских питања. Тог дана после по дне још није било извесно, хоће ли он ступити у кабинет. Са Фресинетом, коме су спољашњи послови намењени, Гамбета се лако споразумео. За војеног министра хоће Гамбета војника. Ово је последња обнародована листа: председништво без портфеља Гамбета, Казо (бивши министар) правосуђа, Валдек-Русо унутрашњих, Фресине спољашњих, Пол Бер наставе, Ален-Тарже јавне грађевине, Рувје трговине, Кошери пошта и телеграфа. За војену, маринску и финансијску струку тек треба Гамбета да се одлучи.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

(При закључку листа приспели.)

Земун, 3. новембра. (Предан у 7 сах., стигао у 7 сах. 35 мин) Поп Николин одбор закључио не упустити се у суделовање са изасланицима адм. одбора, пошто их не признају што им подпредседник упутство подписао. Апелују на Германа. Изјавише, да је њихово безакоње законито било, и да ће у недељу на основу осакаћеног пописа опет предузети избор. Комесари искали нова упутства брзојавно. Узбуђење неописано.

Осек, 3. новембра. По добивеним брзојавним вестима Васа Ђурђевић избран и у Беловару.

Разне белешке.

(Школе у бившој војничкој Граници.) У бившој војничкој Крајини било је 1880. школске године 9 грађанских и 546 народних школа, међу њима 529 јавних; уз 468 њих било је повторних школа. Од народних школа било их је 75 за мушку, 82 за женску децу, остале за децу оба колена. Од 92.745 деце, што обвезана била, да иду у школу, ишло их је само 36.675, дакле само 40 по сто.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ ВРЕМЕ ПРВЕ ВЛАДЕ КНЕЗА МИЛОША ОБРЕНОВИЋА. КЊИГА ПРВА.

Већина писаца, који су се бавили писањем историје кнежевине Србије, обраћали су пажњу своју њеним спољним одношајима. О постању и развитку државних установа у Србији, мало су што помињали, и оно што су о томе говорили, оснива се махом на причању. Зато се у нас и слабо што зна о почетцима живота наше државне управе. То је један од узрока, који су допринели, да су се наше државне установе више развијале у духу туђинском, него у духу народних традиција.

Оваковом правцу државнога развитка, до сада је у нас често замерано. Ми мислимо да су те замерке на своме месту. Али у исто време налазимо, да се оне морају ублажити околношћу, што се до сада мало што поуздано знало о постању и развитку државних установа у Србији. Те се пак установе могу сазнати једино из аутентичних података и докумената.

Имајући у рукама богат материјал из државне архиве, вољни смо, да у овоме нашему делу, пружимо податке, који ће осветлити тамно доба постања целокупног државног живота Србије. Нарочито се у њему јасно бележе почетци и развитак организације судске, финансијске, војне црквене и просветне, а у многоме осветљује се и уређење извршних власти. Све ово заједно с писмима, која је измењао кнез Милош с портом и њеним заступницима, а која ћемо у овоме делу објавити, претставља објективно труд и рад кнеза Милоша и његових савременика на ослобођењу народа и независности Србије. Ово ће пак олакшати историји, да праведан суд изрече како о делима тако и о људима онога времена.

С тога мислимо да ће ово наше дело бити од врло великога интереса и значаја за свакога који води рачуна о развитку Србије.

Прва књига биће велика 25 до 30 штампаних табака велике осмине.

Цена је књизи 3 динара или 1 ф. 50 кр. а. вр.

Претплату треба слати ма коме од потписаних, и то најдаље до краја новембра ове године. Скупљачима уписника дајемо на десет књига једну књигу.

У Београду 22. октобра 1881 год.

Вукашин Ј. Петровић.
Др. Ник. Ј. Петровић.

Поновљени позив
У ГЛАВНУ СКУПШТИНУ „друштва за српско народно позориште.“

Како се редовна главна скупштина друштвена, која је била сазвана за 27. јуни (9. јули) о. г., није могла држати, што није дошао довољан број чланова, који се по §. 10. устава друштвеног изискује, — то се иста скупштина **по ново заказује за 9. (21.) новембар о. г.**, у 9 сахата пре подне, те се позивају и умољавају сви чланови друштвени да на њу изволе доћи.

Уједно се јавља, да свака општина или правна дружина у смислу §. 4. устава друштвеног има право на 100 фор прилога или обвезе једног, на 1000 фор. двојицу, а на више од 1000 фор. тројицу заступника изабрати и послати на сваку главну скупштину позоришну.

Из седнице управнога одбора „друштва за српско народно позориште“, у Новоме Саду 24. септембра (6. октобра) 1881.

Начеоник
„друштва за срп. нар. позориште“.
Др. Стеван Павловић с. р.

Сава Петровић с. р.
секретар.

Ред пловидбе
од 4. (16) октобра 1881. до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: недељом, уторником, средом, петком и суботом после 4 сата после подне.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: понедељником, средом, четвртком, петком и недељом у ½3 сата после подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ**: средом и недељом у ½3 сата после подне.

од **Новог Сада** у **ОРШАВУ**: средом и недељом ½3 сата после подне.

Нови Сад, 4. (16.) октобра 1881.

Отправништво.

Курс бечке берзе 3. (15.) нов.

Ц. кр. дукати	5.60
Наполеондори	9.86
Немачке марке	57.95

ОГЛАСИ.

Натечај.

Усљед закључка градскога вијећа у Митровици од 15. октобра т. г. ставка 1. и отаковог од 9. новембра т. г. ставка 5. имаду се код градског поглаварства у Митровици следећа службовна места попунити, и то:

I. место великог бележника са годишњом плаћом од 800 фор. а. вр. и годишњом станарином од 200 фор а. вр.

II. место повереника сигурности са годишњом плаћом од 600 фор. без станарине.

III. место градског инђинира са годишњом ремунерацином од 600 фор. без станарине.

IV. место градске примаље са годишњом плаћом од 120 фор. без станарине.

V. место писара код полиције односно наредника са годишњом наградом од 400 фор. и оделом.

Натјечатељи имаду њихове ваљано обложене молбенице до 30. новемсра т. г. градском поглаварству у Митровици предати.

У Митровици 10. новембра 1881.

Градско поглаварство
ћира пл. Милекић,
градоначелник.

ОГЛАС.

За изнајмљење баждарења (Aichungs und Zimentirungsrecht) у Земуну, расписује се овим јавна дражба за 5. децембар (23. новембар) 1881. у 9 сахати пре подне, а обржаваће се у управној канцеларији.

Компетирати могу само испитани баждари или такови самосвојни аустро-угарски држављани који се пре дражбе, за случај да постану закупници, писмено обвежу, да ће за време закупа испитаног баждара у служби имати.

Изклична је цена у име годишње закупнине 270 ф. а. вр. од које се своте у име вадијума полаже пре дражбе 5 %; вадијум се враћа после дражбе оним који нису постали закупници. Закупник има да попуни вадиум као кауцију до износа што ће одговарати полгодишњој најамнини. Кауција се може положити у готовом новцу или у државним папирима.

Остали лицитацијони увети могу се увидити у управној канцеларији сваки дан за време званични часова.

У Земуну 3. новембра 1881.

Градско поглаварство:
МАРКОВИЋ, градоначалник. И. ПАВЛОВИЋ, вел. бележник.
3—3

Јављам пошт. публици из Новога Сада и околине, да ћу преко зиме обуставити своје ординационе часове, те умољавам своје пошт. пацијенте, да се више не труде у мој дојакошњи стан.

У Н. Саду, октобра 1881.

Др. ФР. СТРОНЕ.
2—3

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

НАША КАЛЕНДАРСКА ИЗДАЊА ЗА 1882.

нека су препоручена српској читалачкој публици на повољан избор:

РУЖИЦА СРПСКО-НАРОДНИ **КАЛЕНДАР.** Цена је 20 новч.

ГОДИШЊАК ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ СРПСКО-НАРОДНИ **КАЛЕНДАР.** Цена ја само 33 новчића.

НОВОСАЂАНИН СРПСКИ КАЛЕНДАР ЗА НАРОД са допуном слика. Цена је 20 н.

ЗВЕЗДАР КАЛЕНДАР са допуном КЊИГЕ ЗА НАРОД из лањ. „Сокола“ или „Годишњака.“ Цена је 40 новч.

СРПСКИ ВЕЛИКИ НАРОДНИ КАЛЕНДАР са угледном свеском првом ПЕВАНИЈЕ ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА. Цена је 40 новчића.

ВЕЧИТИ КАЛЕНДАР са предсказачем, рођаником, трепетником, турским и јеврејским **КАЛЕНДАРОМ** и најновијим сановником. Цена је 70 новч.

Купцима и препродавцима дајемо у комесвју 25 процената а за тврд рачун (без повратка календара) ил за готов новац 33⅓ процената.

4—6

Српски књижари и књигоиздавци
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Траже се и примају се још поуздани комесионари.

БУНДЕ ЗА ГОСПОЂЕ И МУФОВИ.

Част ми је п. н. публици учтиво јавити, да због тога, што зима већ у велике настаје, моје врло добро урђено стовариште женске конфекцијоне робе из Беча, најлепшег и најновијег француског кроја, продајем по чудо јефтину цену, и то понајвише испод куповне цене, о чему се поштовани женски свет уверити може.

На истоме месту имам стовариште конфекцијоне робе за децу и девојчице, коју (робу) такођер испод куповне цене продајем. Даље продајем по чудо јефтину цену одела за децу, дечаке и господу, све по најновијем крају.

5—

БЕРНХАРДО ФИШЕР.

БУНДЕ ЗА ГОСПОЂЕ И МУФОВИ.

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ

ПОМОДНА, НИРНБЕРШКА, И БЕЛОГ ЕСПАПА

ГАЛАНТЕРИЈСКА, КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНА

КОД „ЦРВЕНЕ РУЖЕ“ у СОПСТВЕНОЈ КУЋИ БР. 34.

Част нам је пошт. публици јавити, да смо нашу новоуређену горенаведене струке трговину за сезону јесенску која долази фришком робом богато снабдели.

Имајући пред очима силну туђинску конкуренцију, ми смо нашу робу набавили не само из бечких, него и из иноземских фабрика а пошто смо велике количине куповали то смо омогућени да можемо свету на руци бити робом добром, послугом солидном а ценом умереном саразмерно најјефтинијом.

Те тако препоручујемо у великом избору мушки и женски веш: мушке кошуље беле шифонске, чиста прса и везена, румбургерске кошуље са лепим прекрасним везом нарочито за дарове, — кошуље мушке фарбане и оксфордске разне каквоће; — гаћа памучних и кончаних; — женских кошуља од шифона и кончаног платна лепо везених; — спаваћих рекли; — белих суквања од шифона, и фарбаних од штофа и чоје; кецеља белих и фарбаних, и најновије моде тако званих бугарских; марама цепних белих румбургерских порубљених и непорубљених, фарбаних памучних и гончаних; — чарапа за мушке, женске и за децу лепих белих, и зимских фарбаних разне каквоће у великом избору.

Препоручујемо особито добра чиста и права платна румбургера, холандера и креаса и врло добра квалитета платна шифона; — мола; — креплиса; — батиста; — и паргара. — ЈОРГАНА од пика пархета и постављених кашмирских и сатенских; — МОДРАЦА; — пешкира; исто тако потпун кројачки прибор, и то: мусулина, органтина, ширтинга, сатена, рипса, атлаза за ауфпут и сваке боје, — бела атлаза за венчање и балске хаљине ширина 62 см ценом по метру фор. 1.70 н. (од којега на захтевање шиљемо мустре) ВЕНЧАНИХ ВЕЛОВА и ВЕНАЦА; — мидера белих и фарбаних сваке цене; — ПАНТЉИКА од свиле и рипса, атлаза, сомота сваке боје и ширине; — ДУГМАДИ модни сваке боје и величине; — вула, конаца и хараза, за штрикање, у свакој боји. — Исто тако ЧИПАКА белих за прање, беле и сваке друге боје за ауфпут. — ЦВЕТОВА и ПЕРАЈА за шешире; — ЦВЕТОВА за накит главе и хаљине у великом избору.

Препоручујемо наше обилато стовариште разног француског сапуна и миомириса (парфима) и финог мирисавог и нешкодљивог прашка за зубе. — Исто тако кишобрана свилених и вунених; — ножева и виљушака, кашика, служавника, — кавеза, — кофера, — штапова, албума, — перореза; — четака за хаљине и косу, чешљева за чешљање и косу; — разног накита за главу и осталог сваковрсног накита и уреса.

Препоручујући ове и све друге поједине ствари, које спадају у врсту трговине ове, част нам је још овим и то на знање дати, да ћемо на захтевање сваке мустре: од атлаза, платна румбургера, платна шифона, чипака и пантљика и т. д. бесплатно слати, а наручбине и поруке са стране ма одкуд (нарочито за мушки и женски веш), како нам ко поручи наплатом у паточ (per Nachnahme) тачно савесно и солидно свагда брзо извршавати.

6—6

Одговорни уредник др. Светозар Милетић

Српска штампарија дра Светозара Милетића.